



Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 3391/2023
05.04.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Драгане Маринковић, председника већа, Марине Милановић, Бранке Дражић, Весне Станковић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Небојша Суботић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Привредни суд у Београду, коју заступа Државно правобранилаштво из Београда, ради новчаног обештећења, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гжрр 150/22 од 28.09.2022. године, у седници већа одржаној 05.04.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРИХВАТА СЕ, одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гжрр 150/22 од 28.09.2022. године.

ПРЕИНАЧУЈУ СЕ пресуда Апелационог суда у Београду Гжрр 150/22 од 28.09.2022. године и пресуда Другог основног суда у Београду Прр1 10/19 од 18.04.2022. године, исправљена решењем истог суда Прр1 10/19 од 06.06.2022. године тако што **СЕ ОДБИЈА**, као неоснован, тужбени захтев тужиље којим је тражила да суд тужену обавезе да јој због повреде права на суђење у разумном року, на име накнаде имовинске штете, исплати износ од 912.028,68 динара, са законском затезном каматом од 14.10.2019. године па до исплате и **ОДБИЈА** захтев тужиље за накнаду трошкова парничног поступка.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужиља да туженој накнади трошкове целог поступка од 56.250,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

Образложење

Пресудом Другог основног суда у Београду Прр1 10/19 од 18.04.2022. године, исправљеном решењем истог суда Прр1 10/19 од 06.06.2022. године, ставом првим изреке, усвојен је тужбени захтев и обавезана тужена да тужиљи на име накнаде имовинске штете исплати износ од 912.028,68 динара са законском затезном каматом од 14.10.2019. године. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиљи исплати трошкове парничног поступка у износу од 84.750,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гжрр 150/22 од 28.09.2022. године, првим ставом изреке, одбијена је као неоснована жалба тужене и првостепена пресуда потврђена. Ставом другим изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредба парничног поступка и погрешне примене материјалног права, позивајући се на члан 404. Закона о парничном поступку.

Тужиља је поднела одговор на ревизију. Трошкове за састав одговора није тражила.

Одредбом члана 404. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 18/20), прописано је да је ревизија изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која се не би могла да побија ревизијом ако је, по оцени Врховног касационог суда, потребно да се размотре правна питања од општег интереса или у интересу равноправности грађана, уједначавање судске праксе или новог тумачења права (посебна ревизија).

По оцени Врховног касационог суда, у конкретном случају је потребно уједначавање судске праксе о одговорности Републике Србије за накнаду материјалне штете настале због неизвршења правноснажних судских одлука у поступку стечаја вођеним над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом.

Из тог разлога, Врховни касациони суд је, применом одредбе члана 404. став 2. ЗПП, одлучио као у ставу првом изреке.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду, применом одредбе члана 408. Закона о парничном поступку и утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, решењем Привредног суда у Београду Р4 Ст 1038/2018 од 28.06.2018. године, усвојен је приговор предлагача, овде тужиље и утврђено да је предлагачу повређено право на суђење у разумном року, у предмету Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 и наложено стечајном судији у том предмету да у року од четири месеца од дана пријема решења предузме неопходне мере и радње које су потребне да би се приступило уновчењу имовине стечајног дужника. Решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/10 од 22.10.2010. године отворен је поступак стечаја над „Индустријом котрљајућих лежајева“ (ИКЛ) А.Д. Београд, Барајево. Тужиља је у стечајном поступку сврстана у трећи исплатни ред, са износом потраживања од 912.028,68 динара, које потиче из радног односа на име неисплаћене зараде. Тужиљино потраживање није намирено. Друштво је располагало већинским друштвеним капиталом до 28.12.1999. године. Издавањем решења од 15.11.2001. године, поступак својинске трансформације (приватизације) акционарског друштва „Индустрија котрљајућих лежајева“ Београд је окончан, а од 28.12.1999. године до јула 2005. године друштво је пословало са 41,5% државним капиталом који је био у

власништву Акцијског фонда РС, Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање запослених и Фонда за развој, а акције су продате на берзи 29.07.2005. године. На дан отварања поступка стечаја над акционарским друштвом „Индустија котрљајућих лежајева“, 22.10.2010. године, држава је имала удео од 0,55% у капиталу стечајног дужника. Решењем Владе Републике Србије од 07.02.2002. године, суспендовани су сви органи предузећа „ИКЛ“ и образован одбор који ће обављати функцију суспендованих органа управљања тако што је одређен вршилац дужности директора да обавља функцију суспендованих органа пословања, све до 01.01.2010. године, када је донета Уредба о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и условима давања на привремено коришћење средстава предузећа.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је усвојио тужбени захтев, налазећи да постоји одговорност тужене за штету коју је услед повреде права на суђење у разумном року претрпела тужила и обавезао тужену на исплату траженог износа на име имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року у стечајном поступку који се води пред Привредним судом у Београду Ст 4155/10, применом одредби члана 58. Устава РС, члана 155. и члана 172. Закона о облигационим односима и члана 4. и 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року.

Другостепени суд је побијаном пресудом потврдио првостепену пресуду, наводећи да је у време на које се односи тужилино потраживање држава имала 41,5% укупних акција тужилиног послодавца све до 29.07.2005. године, када су акције продате на берзи, да је почев од фебруара 2002. године тужена управљала предузећем преко пословодних органа именованих наведеним решењем, те да је имала правну могућност да контролу успостављену решењем од 07.02.2002. године сукцесивно продужава до 2009. године, те да је на туженој била дужност да докаже када је престала да управља пословањем тужилиног послодавца, на шта се није изјаснила. Како тужилино потраживање по основу неисплаћених зарада датира из периода када је држава, по посебном пропису, суспендовала органе предузећа ИКЛ и када је њеним пословањем управљала преко органа именованих решењем Владе РС, закључио је да тужилин послодавац, без обзира на структуру капитала, није био привредни субјекат независан од државе и из тог разлога, у овом случају, немогућност наплате признатог потраживања из радног односа из стечајне масе предузећа може да се доведе у везу са контролом државе над тужилиним послодавцем и утврђеном повредом права на суђење у разумном року. Из тог разлога, држава тужили одговара за штету по одредби члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року.

По оцени Врховног касационог суда, пресуда другостепеног суда заснована је на погрешној примени материјалног права.

Одредбом члана 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник Републике Србије“ бр. 40/2015), прописано је да странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року, у року од годину дана од кад је стекла право на правично задовољење (став 1). Одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна (став 3).

Република Србија одговара за материјалну штету насталу због потпуног или делимичног неизвршења правноснажних и извршних судских одлука, односно у стечају утврђених потраживања запослених из радног односа која су без њихове кривице остала неизвршена и у поступку стечаја вођеном над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом, уз услов да је претходно утврђена повреда права на суђење у разумном року (Закључак усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 02.11.2018. године). Наведени правни закључак допуњен је на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 27.09.2019. године, тако да у погледу извршних дужника који не спадају у напред наведену категорију, већ се ради о физичким лицима или правним лицима која нису основана на бази друштвеног или државног капитала, свакако је нужно утврђивати узрочнопоследичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања, те утврђивати да је управо искључиви разлог немогућности наплате тих потраживања неадекватно поступање суда. Нужно је доказати да је дужник у тренутку покретања поступка за наплату имао довољно новчаних средстава у имовини и да је поштујући редослед исплате могао да се наплати да је суд ефикасно поступао и предузимао делотворне радње у циљу наплате прописане одговарајућим Законом о извршењу.

У конкретном случају тужиља није била у могућности да наплати своје потраживање према свом послодавцу – „Индустрији котрљајућих лежајева“ у стечајном поступку који је отворен решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 од 22.10.2010. године. У том тренутку стечајни дужник је предузеће са већинским уделом приватног капитала, а потраживање тужиље из радног односа потиче из периода након приватизације предузећа. Сагласно пракси Европског суда за људска права (Маринковић против Србије, представка број 5353/11) Република Србија је одговорна за неизвршење пресуда донетих против предузећа са претежно друштвеним капиталом, док по пракси Уставног суда Републике Србије пропуст суда да намири потраживање признато у стечајном поступку против дужника са већинским друштвеним (државним) капиталом, представља повреду право на мирно уживање имовине зајемчено чланом 58. Устава Републике Србије (Уж 4541/2017 од 24.01.2019. године). Како према утврђеном чињеничном стању послодавац тужиље није било предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом у релевантном периоду, погрешан је закључак нижестепених судова да у овом случају постоји одговорност тужене за предметну штету. Наиме, само уколико се ради о предузећу са већинским друштвеним или државним капиталом, тада се у односу на дуговања тог привредног друштва конституишу и посебне обавезе Републике Србије везане за заштиту права на суђење у разумном року поводом ненамиреног потраживања у висини признатог потраживања у стечајном поступку. Уредбом о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и о условима давања на привремено коришћење средстава предузећа („Службени гласник РС“, бр. 25 од 16. јуна 1997... 43/09), на основу које је донето решење Владе РС од 07.02.2002. године, предвиђено је да се мере на основу Уредбе могу предузимати до 30. новембра 2009. године, а мере предузете на основу ове уредбе престају најкасније 31. децембра 2009. године. До истека наведеног рока Одбор је био дужан да спроведе поступак избора органа предузећа. Из наведеног следи да тужена није остваривала фактичку контролу над предузећем ИКЛ у време отварања стечајног поступка (22.10.2010. године), па стога нема објективне одговорности тужене за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року, нити је тужиља доказала да је искључиви разлог

немогућности наплате потраживања неадекватно поступање суда, односно узрочно-последичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања.

Из изложених разлога, Врховни касациони суд је одлуку као у ставу другом изреке донео применом одредбе члана 416. став 1. ЗПП.

Тужена је успела у поступку по ревизији, па јој на основу чланова 153. став 1, 154. 162. и 163. став 2. у вези члана 165. став 2. ЗПП припадају тражени трошкови целог поступка. Висина је одмерена на име тражених и одређених трошкова за састав одговора на тужбу од стране правобранилаштва у износу од 11.250,00 динара према Адвокатској тарифи важећој у време предузимања ове парничне радње и за састав жалбе и ревизије у износу од по 22.500,00 динара, према Адвокатској тарифи важећој у време пресуђења. Из тих разлога, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу трећем изреке.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић,с.р.**

За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић